

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 4) (Cymru) 2020

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Lywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 4) (Cymru) 2020.

Mark Drakeford
Prif Weinidog Cymru

5 Tachwedd 2020

1. Disgrifiad

Mae'r Rheoliadau yn gosod cyfyngiadau a gofynion sy'n angenrheidiol i ddiogelu rhag y risgiau i iechyd y cyhoedd sy'n deillio o'r coronafeirws, a hynny yn syth ar ôl i Reoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 3) (Cymru) 2020 ddod i ben.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Gwneir y Rheoliadau hyn o dan y weithdrefn frys a nodir yn adran 45R o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p. 22) ("Deddf 1984"). Caiff y Rheoliadau eu gwneud heb fod drafft wedi'i osod gerbron y Senedd a'i gymeradwyo ganddi. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn, oherwydd brys, ei bod yn angenrheidiol gwneud y Rheoliadau heb i drafft gael ei osod a'i gymeradwyo fel y gellir gweithredu mesurau iechyd y cyhoedd er mwyn ymateb yn gyflym i'r bygythiad a berir i iechyd pobl gan y coronafeirws. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau a'r gofynion a nodir yn y Rheoliadau hyn yn angenrheidiol ac yn gymesur fel ymateb iechyd y cyhoedd i'r bygythiad presennol a achosir gan y coronafeirws.

Y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol

Er bod y Rheoliadau yn cyffwrdd â hawliau unigol o dan y Ddeddf Hawliau Dynol 1998 a Siarter Hawliau Sylfaenol Ewrop, mae'r Llywodraeth yn credu bod modd eu cyfiawnhau er mwyn atal lledaeniad clefydau heintus a/neu y caniateir yr ymyrraeth gan fod nod dilys i'r ymyrraeth honno, sef diogelu iechyd y cyhoedd. Mae'r Llywodraeth hefyd yn credu bod y Rheoliadau yn gymesur.

Mae'r Rheoliadau hyn yn cyffwrdd ag Erthygl 5 (yr hawl i ryddid), Erthygl 8 (yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol), Erthygl 9 (rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd), Erthygl 11 (rhyddid i ymgynnull a chymdeithasu) ac Erthygl 1 o'r Protocol Cyntaf (diogelu eiddo).

Mae pob un o'r rhain yn hawliau amodol, sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ymyrryd ag arfer yr hawliau os yw hynny'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd er budd diogelwch y cyhoedd neu er mwyn diogelu iechyd. Rhaid i bob cyfyngiad a gofyniad o'r fath gael eu cyfiawnhau ar y sail bod iddynt nod dilys, sef diogelu iechyd y cyhoedd, a'u bod yn gymesur. Mae angen i unrhyw ymyrraeth yn yr hawliau hyn hefyd gael ei gydbwyso yn erbyn rhwymedigaethau cadarnhaol y Wladwriaeth o dan Erthygl 2 (yr hawl i fywyd). Mae gweithredu cyfyngiadau a gofynion cenedlaethol newydd o dan y Rheoliadau hyn yn ymateb cymesur i ledaeniad cynyddol y coronafeirws. Mae'n cydbwyso'r angen i gynnal ymateb priodol i'r bygythiad a achosir gan y coronafeirws yn erbyn hawliau unigolion a busnesau, mewn modd sy'n dal i fod yn gymesur â'r angen i leihau'r cynnydd yng nghyfradd drosglwyddo'r coronafeirws, gan ystyried y dystiolaeth wyddonol.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Gwneir y Rheoliadau o dan adrannau 45B, 45C(1) a (3), 45F(2) a 45P o Ddeddf 1984.

Mae Deddf 1984 a rheoliadau a wneir o dan y Ddeddf honno yn darparu fframwaith deddfwriaethol ar gyfer diogelu iechyd yng Nghymru a Lloegr. Mewnosodwyd Rhan 2A o Ddeddf 1984 gan Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2008, ac mae'n darparu sail gyfreithiol i ddiogelu'r cyhoedd rhag bygythiadau sy'n deillio o glefydau heintus.

Mae adran 45C o Ddeddf 1984 yn rhoi pŵer i'r Gweinidog priodol wneud rheoliadau er mwyn atal, diogelu rhag, rheoli neu ddarparu ymateb iechyd y cyhoedd i fynychder neu ledaeniad haint neu halogiad. Mae'n cynnwys pwerau i osod cyfyngiadau neu ofynion ar neu mewn perthynas â phersonau, pethau neu fangreoedd os bydd bygythiad i iechyd y cyhoedd, neu mewn ymateb iddo. Mae adran 45F yn galluogi gwneud darpariaeth atodol gan gynnwys darpariaeth ar gyfer gorfodi cyfyngiadau a gofynion a osodir o dan y rheoliadau a chreu troseddau.

Sylwer y gwneir y Rheoliadau o dan adran 45B yn ogystal ag adran 45C o Ddeddf 1984 (am fod y cyfyngiadau ynghylch teithio yng Nghymru ac allan o Gymru yn cael effaith ar deithio domestig a rhyngwladol). Mae rheoliadau a wneir o dan yr adrannau hynny yn ddarostyngedig i weithdrefn wahanol yn y Senedd. Fodd bynnag, yn unol ag adran 40 o Ddeddf Deddfwriaeth (Cymru) 2019, mae'r Rheoliadau hyn yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol 'gwnaed' fel y nodir yn adrannau 45Q a 45R o Ddeddf 1984.

Rhoddir y swyddogaethau o dan yr adrannau hyn i "the appropriate Minister" ("y Gweinidog priodol"). O dan adran 45T(6) o Ddeddf 1984, ystyr y Gweinidog priodol, mewn perthynas â Chymru, yw Gweinidogion Cymru.

4. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Gwneir y Rheoliadau mewn ymateb i'r bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd o ganlyniad i fynychder a lledaeniad coronafeirws syndrom anadlol aciwt difrifol 2 (SARS-CoV-2) sy'n achosi'r clefyd a adwaenir fel COVID-19 neu "coronafeirws".

Cyflwynodd Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 3) (Cymru) 2020 gyfnod atal byr rhwng 23 Hydref a 8 Tachwedd drwy gyfrwng cyfyngiadau a gofynion. Er na fydd effaith y cyfnod atal byr ar gyfradd atgynhyrchu COVID-19 yn gwbl hysbys am rai wythnosau, diben gwneud y Rheoliadau oedd darparu amodau a fyddai'n arwain at ostyngiad yn y gyfradd atgynhyrchu. Mae'r dystiolaeth wyddonol a ddefnyddir i asesu'r risg i iechyd y cyhoedd yn cael ei darparu gan [Gell Cyngor Technegol](#) Llywodraeth Cymru ac mae ar gael ar wefan llyw.cymru.

I gydnabod hyn, mae Gweinidogion Cymru wedi penderfynu gosod cyfyngiadau a gofynion newydd ar gyfer Cymru gyfan.

Cyngor Prif Swyddog Meddygol Cymru yw bod y cyd-destun iechyd y cyhoedd yn cefnogi llacio'r cyfyngiadau a'r gofynion a osodwyd yn ystod y cyfnod atal byr yn raddol, yn hytrach na'u llacio yn llwyr. Mae hyn yn cynnwys ceisio cadw cydbwysedd rhwng cyfyngu ar gymysgu mewn mannau cyhoeddus a phreifat i leihau trosglwyddiadau a chaniatáu i bobl gyfarfod â ffrindiau a theulu, sy'n bwysig ar gyfer lles pobl. Bwriad y Rheoliadau hyn yw atal marwolaethau o ganlyniad uniongyrchol i COVID-19, a marwolaethau oherwydd nad yw gwasanaethau'r GIG ar gael gan fod y feirws wedi trosglwyddo'n eang yn y gymuned.

Mae'r Rheoliadau hyn yn gwneud darpariaeth yn y meysydd allweddol canlynol:

- a) gwahardd pobl rhag cyfarfod mewn cartref preifat, ac eithrio ag aelodau o'r un aelwyd neu aelwyd estynedig, heb esgus rhesymol;
- b) caniatáu i hyd at ddwy aelwyd gytuno i ffurfio aelwyd estynedig (ni fydd hyn yn cael ei gyfyngu i amgylchiadau lle ceir un oedolyn yn unig yn un o'r aelwydydd);
- c) gwahardd pobl rhag cyfarfod mewn mannau cyhoeddus heb esgus rhesymol, ond
  - a. caniatáu i hyd at bedwar person o unrhyw aelwyd, neu unrhyw nifer o aelodau o'r un aelwyd, gyfarfod yn yr awyr agored neu mewn mangreoedd rheoleiddiedig;
  - b. caniatáu i aelwyd estynedig gyfarfod yn yr awyr agored;
  - c. caniatáu i hyd at 15 o bobl o dan do neu 30 yn yr awyr agored gyfarfod i gymryd rhan mewn gweithgaredd wedi'i drefnu gan gorff cyfrifol;
- d) caniatáu teithio o fewn ac ar draws Cymru ond gwahardd teithio allan o Gymru ac i mewn i Gymru heb esgus rhesymol;
- e) cyflwyno gofynion i bobl hunanynysu os byddant wedi cael prawf positif am y coronafeirws neu pan fo swyddog olrhain cysylltiadau yn dweud wrthynt am wneud hynny;
- f) gosod rhwymedigaethau ar bersonau sy'n gyfrifol am fangre sydd ar agor i'r cyhoedd, neu am waith a wneir ar unrhyw fangre, i gymryd pob mesur rhesymol i leihau'r risg o ddod i gysylltiad â'r coronafeirws a'r risg o'i ledaenu – gan gynnwys ei gwneud yn ofynnol i gyflogwyr alluogi neu ganiatáu i gyflogeion hunanynysu pan fo swyddog olrhain cysylltiadau wedi dweud wrth y cyflogai am wneud hynny;
- g) ei gwneud yn ofynnol i wisgo gorchuddion wyneb ar drafnidiaeth gyhoeddus ac yn ardaloedd cyhoeddus mangreoedd o dan do, yn ddarostyngedig i esemptiadau ac eithriadau penodol.

Mae'r Rheoliadau hefyd yn darparu ar gyfer gorfodi'r gofynion a'r cyfyngiadau hyn.

Mae Rhan 1 o'r Rheoliadau yn darparu y daw'r darpariaethau newydd i rym ar ddechrau 9 Tachwedd 2020. Fel y Rheoliadau cynharach a oedd yn delio â'r coronafeirws, rhaid adolygu'r Rheoliadau newydd hyn yn rheolaidd. Rhaid eu hadolygu:

- erbyn 19 Tachwedd,
- o leiaf unwaith yn y cyfnod rhwng 20 Tachwedd a 3 Rhagfyr,
- o leiaf unwaith yn y cyfnod rhwng 4 Rhagfyr a 17 Rhagfyr, ac
- o leiaf unwaith pob 21 o ddiwrnodau ar ôl hynny.

Bydd y Rheoliadau yn dod i ben ar ddiwedd y dydd ar 19 Chwefror 2021, oni bai eu bod yn cael eu dirymu cyn hynny.

Mae Rhan 2 o'r Rheoliadau yn gosod cyfyngiadau ar gyfarfod â phobl eraill.

Yng nghartrefi preifat pobl (gan gynnwys gerddi), ni chaiff pobl ond cyfarfod ag aelodau o'u haelwyd a'u haelwyd estynedig. Maent yn darparu y caniateir ffurfio aelwyd estynedig pan fydd pob oedolyn mewn hyd at ddwy aelwyd yn cytuno i wneud hynny.

Y tu allan i gartrefi preifat, caiff pobl gyfarfod yn yr awyr agored mewn grwpiau o hyd at bedwar (heb gyfrif plant o dan 11 oed), neu ag aelodau o'u haelwyd a'u haelwyd estynedig (ni waeth beth fo'r nifer).

Mewn llety gwesty neu lety gwyliau arall, ni chaiff pobl ond cyfarfod ag aelodau o'u haelwyd eu hunain (felly, er enghraifft, ni chaiff pobl o aelwydydd gwahanol aros yn yr un ystafell mewn gwesty).

Mewn mannau eraill o dan do, caiff pobl gyfarfod naill ai ag aelodau o'u haelwyd eu hunain neu mewn grwpiau o hyd at bedwar (ond heb gyfrif unrhyw blant o dan 11 oed).

Ym mhob achos, caiff person fod mewn cynulliad o bobl yn groes i'r cyfyngiadau os oes ganddo esgus rhesymol. Mae esgus rhesymol yn golygu:

- i. unrhyw sefyllfa lle mae person yn cymryd rhan mewn cynulliad at ddiben sy'n rhesymol angenrheidiol ac nad oes dewis arall sy'n rhesymol ymarferol. Mae enghreifftiau o hyn yn cynnwys gwaith, cael neu ddarparu cymorth meddygol neu gyflawni rhwymedigaeth gyfreithiol; neu
- ii. pan fo amgylchiadau penodol a restrir yn berthnasol. Mae'r amgylchiadau hyn yn fwy cyfyngedig ar gyfer cynulliaidau mewn cartref preifat nag ar gyfer cynulliaidau eraill. Mae enghreifftiau o'r amgylchiadau sy'n caniatáu i berson gyfarfod y tu allan i gartref preifat yn cynnwys mynd, drwy wahoddiad, i seremoni briodas, ffurfiad partneriaeth sifil neu angladd; mynd i weithgaredd wedi'i drefnu gan gorff cyfrifol sy'n cynnwys hyd at 15 o bobl o dan do neu 30 o bobl yn yr awyr agored, cyn belled â bod y trefnydd wedi cynnal asesiad risg ac yn cymryd mesurau rhesymol i leihau'r risg o ledaenu'r coronafeirws. At y dibenion hyn, nid yw pobl sy'n

gweithio neu'n darparu gwasanaethau gwirfoddol yn y digwyddiad, na phlant o dan 11 oed sy'n mynd i'r digwyddiad, yn cael eu cynnwys yn y cyfyngiad o 15 neu 30 o bobl.

Mae'r Rheoliadau hefyd yn gwahardd trefnu digwyddiadau sydd â thros 15 o bobl yn bresennol (os yw'r digwyddiad o dan do yn bennaf) neu dros 30 o bobl yn bresennol (os yw'r digwyddiad yn yr awyr agored yn bennaf) ac yn gwneud darpariaeth benodol sy'n gwahardd digwyddiadau cerddoriaeth graddfa fawr sydd heb drwydded.

Mae Rhan 3 yn gwahardd pobl sy'n byw yng Nghymru rhag gadael Cymru, a phobl sy'n byw y tu allan rhag dod i mewn i Gymru heb esgus rhesymol. Eto, mae esgus rhesymol yn golygu naill ai—

- i. sefyllfa lle mae dod i mewn i Gymru neu adael Cymru yn rhesymol angenrheidiol ac nad oes dewis arall sy'n rhesymol ymarferol (nodir enghreifftiau yn y Rheoliadau), neu
- ii. o dan amgylchiadau penodol a restrir yn y Rheoliadau.

Caniateir teithio o fewn Cymru.

Mae Rhan 4 yn gosod gofynion newydd ar bobl sydd wedi cael prawf positif am y coronafeirws a'u cysylltiadau agos. Ni chaiff oedolion na phlant sydd wedi cael prawf positif, na phobl sydd wedi cael "cysylltiad agos" â rhywun sydd wedi cael prawf positif ac y mae swyddog olrhain cysylltiadau wedi cysylltu â hwy, ymadael â'r man lle y maent yn byw tan ddiwedd diwrnod olaf eu hynysiad. Yn gyffredinol, 10 diwrnod yw'r cyfnod ynysu ar gyfer y rhai sydd wedi cael prawf positif a 14 o ddiwrnodau ar gyfer y rhai sydd wedi cael cysylltiad agos. Fodd bynnag, mae dechrau'r cyfnodau hyn yn amrywio gan ddibynnu ar yr amgylchiadau (er enghraifft, a oes gan y person symptomau ai peidio). Rhaid i oedolion sy'n gyfrifol am blentyn sy'n gorfod ynysu gymryd pob mesur rhesymol i sicrhau bod y plentyn yn hunanynysu. Mae'r Rheoliadau yn galluogi swyddogion olrhain cysylltiadau i rannu gwybodaeth i'r graddau sy'n angenrheidiol i weithredu a gorfodi'r system hunanynysu.

Mae Rhan 5 ac Atodlen 1 yn ymwneud â busnesau a gwasanaethau y mae'n ofynnol iddynt gau i'r cyhoedd. Mae Atodlen 1 yn nodi nifer cyfyngedig o fusnesau sy'n gorfod aros ar gau gan gynnwys theatrau, neuaddau cyngerdd, clybiau nos a lleoliadau adloniant oedolion. Mae Rhan 5 hefyd yn cynnwys darpariaeth sy'n gwahardd gwerthu alcohol, mewn mangreoedd sydd wedi'u trwyddedu i'w werthu, ar ôl 10.00 p.m. ac yn ei gwneud yn ofynnol i'r fangre fod ar gau erbyn 10.20 p.m. ar yr hwyraf.

Mae Rhan 6 ac Atodlen 2 yn cynnwys darpariaeth sy'n gosod gofynion ar y rhai sy'n gyfrifol am—

- i. mangre sydd ar agor i'r cyhoedd ac a restrir yn Atodlen 2,
- ii. cerbydau trafndiaeth gyhoeddus, a
- iii. mangre lle y gwneir gwaith

(y cyfeirir atynt gyda'i gilydd fel "mangreoedd rheoleiddiedig") i gymryd mesurau rhesymol er mwyn lleihau'r risg o ddod i gysylltiad â'r coronafeirws a'r risg o'i ledaenu.

Mae hyn yn cynnwys gofyniad ar y rhai sy'n gyfrifol am fangre reoleiddiedig i gymryd pob mesur rhesymol i sicrhau y cynhelir pellter o 2 fetr rhwng personau yn y fangre a mesurau eraill, megis cyfyngu ar ryngweithio agos wyneb yn wyneb, cynnal hylendid a darparu gwybodaeth i'r rhai sy'n mynd i'r fangre neu'n gweithio yn y fangre ynghylch sut i leihau'r risg o ddod i gysylltiad â'r coronafeirws.

Mae'r Rheoliadau hefyd yn pennu bod caniatáu i gyflogeion hunanynysu pan fo swyddog olrhain cysylltiadau wedi dweud wrthynt am wneud hynny yn fesur rhesymol. Hefyd, pennir bod casglu manylion cyswllt gan gwsmeriaid a chymryd mesurau rhesymol i sicrhau bod y manylion hynny yn gywir yn fesurau rhesymol.

Pennir mesurau rhesymol eraill mewn perthynas â mangreoedd sydd wedi'u trwyddedu i werthu neu gyflenwi alcohol—

- i. Rhaid i berson fod yn bresennol i reoli mynediad i fangreoedd trwyddedig ac i ddyrannu cyfnod amser penodol y caiff cwsmeriaid aros yn y fangre ar ei gyfer (bydd canllawiau yn cael eu cyhoeddi ynghylch y cyfnod amser a argymhellir mewn lleoliadau penodol). Diben hyn yw sicrhau bod gan bob cwsmer archeb ac nad yw pobl yn aros yn yr un lle am gyfnodau hir.
- ii. Rhaid i gwsmeriaid mewn mangreoedd trwyddedig archebu, cael eu gweini a bwyta unrhyw fwyd neu yfed unrhyw ddiodydd tra maent yn eistedd wrth fwrdd.

Mae'r Rheoliadau hefyd yn nodi gofynion i wisgo gorchuddion wyneb ar drafnidiaeth gyhoeddus, gan gynnwys tacsis, ac mewn mannau penodol o dan do, yn ddarostyngedig i esemptiadau ac eithriadau a restrir.

Mae Rhan 7 ac Atodlen 3 yn ymwneud â gorfodi'r cyfyngiadau a'r gofynion, gan gynnwys pwy gaiff gymryd camau gorfodi, mater hysbysiadau cydymffurfio, pwerau symud a gwasgaru cynulliadau, pwerau i stopio digwyddiadau, pwerau i gyfarwyddo pobl sy'n torri'r rheoliadau hunanynysu i ddychwelyd adref a phwerau i orfodi'r gofyniad i wisgo gorchuddion wyneb. Mae'n darparu ar gyfer pŵer i fynd i fangre, i'r heddlu gynnal archwiliadau ar y ffyrdd ac i rym rhesymol gael ei ddefnyddio o dan amgylchiadau penodol.

Mae Atodlen 3 yn nodi cyfundrefn ar gyfer gorfodi'r gofyniad i gymryd pob mesur rhesymol mewn mangreoedd rheoleiddiedig. Caiff swyddogion gorfodi awdurdodau lleol archwilio mangre reoleiddiedig a dyroddi hysbysiadau gwella sy'n nodi mesurau y mae rhaid i'r fangre eu cymryd. Os na chymerir y mesurau hynny, neu os bydd swyddog gorfodi yn ystyried bod risg uniongyrchol i iechyd y cyhoedd, caniateir dyroddi hysbysiad cau a rhaid i'r fangre gau. Mae'n drosedd mynd yn groes i hysbysiad cau.

Mae Rhan 8 yn gwneud darpariaeth ynghylch troseddau a chosbau. Mae hyn yn cynnwys troseddau y caniateir eu cosbi drwy hysbysiad cosb benodedig yn lle dwyn achos llys.

Mae Rhan 9 yn cynnwys termau wedi'u diffinio a diwygiad canlyniadol.

5. Ymgynghori

O ystyried y bygythiad difrifol ac uniongyrchol sy'n codi o'r coronafeirws a'r angen am ymateb iechyd y cyhoedd brys, ni fu ymgynghoriad cyhoeddus mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn.

Wrth benderfynu ar yr angen am y cyfyngiadau a'r gofynion a amlinellir yn y Rheoliadau hyn, a'u manylion, yr wyf i, ynghyd â Gweinidogion eraill a swyddogion Llywodraeth Cymru, wedi cynnal trafodaethau gyda sectorau a rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys llywodraeth leol, arweinwyr busnes ac undebau llafur yng Nghymru, ac rydym yn parhau i gynnal trafodaethau o'r fath. Cyhoeddais yn fy natganiad i'r Aelodau ar 3 Tachwedd fwriad Llywodraeth Cymru i gyflwyno'r newidiadau a gyflawnir yn y Rheoliadau hyn, ac adroddwyd am hynny yn eang wedyn.

6. Asesiad effaith rheoleiddiol ac asesiadau effaith eraill

Ni luniwyd asesiad effaith rheoleiddiol mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn oherwydd yr angen i'w rhoi ar waith ar fyrder i ddelio â bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.

Mae crynodeb o'r asesiad effaith integredig wedi'i baratoi a bydd yn cael ei gyhoeddi ar wefan llyw.cymru: <https://llyw.cymru/asesiadau-o-effaith-coronafeirws>